

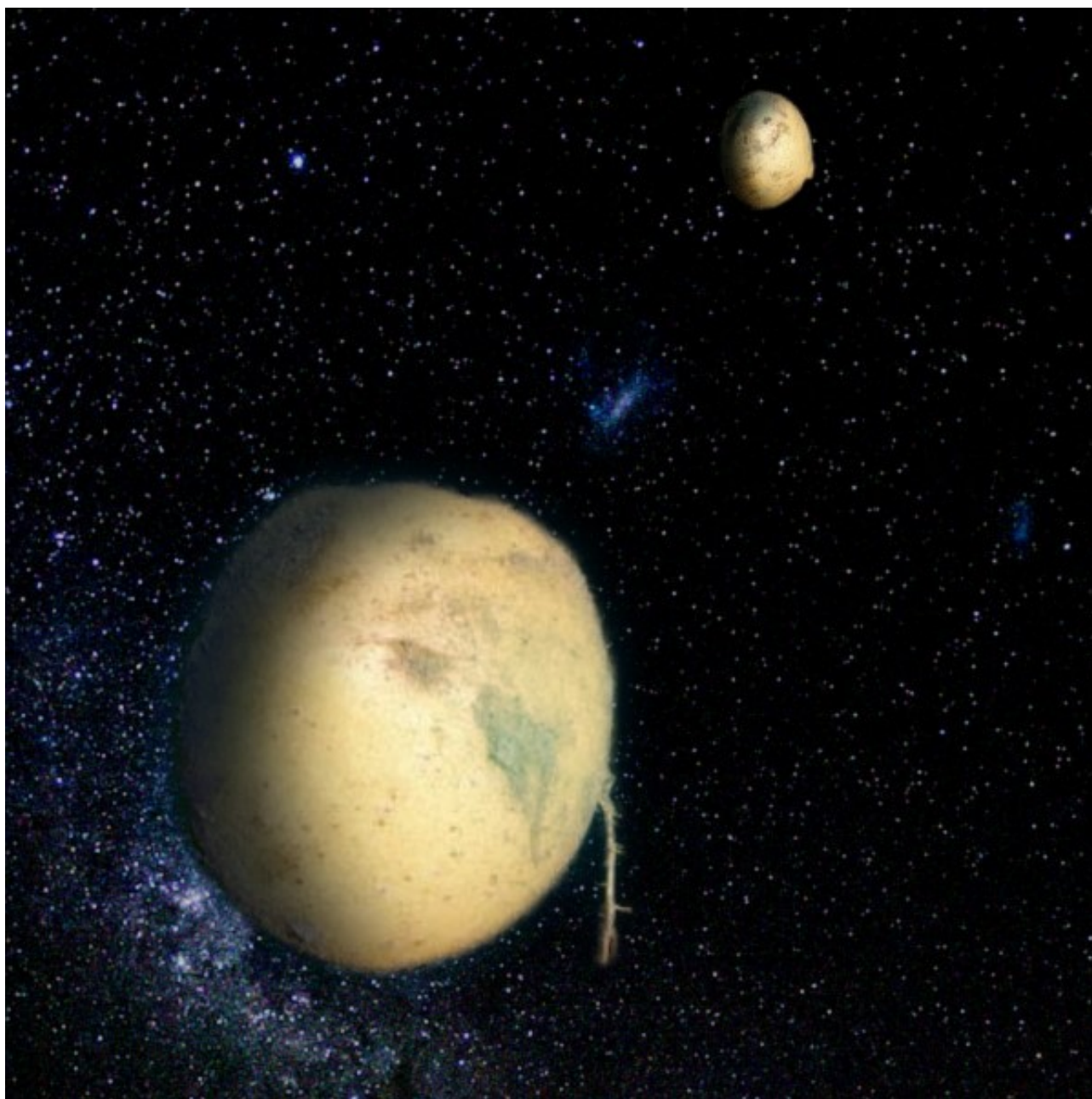
jurnal inter IAL

POSTA MUNDI

29, 2016/2017

http://es.groups.yahoo.com/group/posta_Mundi/

ENHAVO

題	人	語	頁
posta_Mundi, fraz #29			3
Antaŭparolo	Rosto	Esperanto	4
Pa de nos. Pa de nus.	Partaka, Osmund Aukland, Rosto	VUS-Populido, Min PUS, SILB-Novial	5
*Ila Profeto. Pri la morto	Khalil Jibran, Partaka	Ido	6
Letters	Julius Lott	Mundolingue	7
Tabelle del revues interlinguistic de liber discussion	ex «Cosmoglotta»	Occidental	8
Le ponte del diablo (rakonte popular)	Partaka	Populido	10
Nuntios	Gabriel Svoboda	Ido, Interlingua, Interlingue, Esperanto, Latino sine Flexione, Idiom Neutral, Declinationu, Sabir	13
Alta ciele	Rosto	Sibelingua	15
Ex "Scientie e mundal mentalitá," fragmentes	Herbert George Wells, Rosto	Occidental	18
Spirito de la tempo-vojaĝanto	rakonto de Eonka	Esperanto	22
Poemets	Partaka, Rosto	Esperanto, Ido, Populido, Sibelingua, Seytil	24
Sitates	Bernard Shaw, Rosto	Novial	26
Minuti de Deo	Rosto	Idiom Neutral	27
Klara desaparay. Kat, plu kat	Rosto	Populido, Sibelingua, Lingua de Fantomas	29

sur li frontispicie: «poteti» in kosmo, kels es planetes de potates :), un non intencionala invencione de un ex nosi autores

posta_Mundi, fraz #29

Intal:

Un lingue konstruktat a posteriori dev adopta ti vorte's kel ja es international. Plusim, le lingua international mus atingi le maksimum de facilité, regularité e naturalité.

Ido:

Linguo konstruktita aposteriorie devas adoptar ta vorti, qui ja esas internaciona. Pluse, la lingua internaciona mustas atingar la maxima faciles, regulozes e naturaleso.

Novial:

Lingue konstruktet aposteriorim deve adopta ti vordes, kel ja es international. Plusim, li lingue international mus atene li maximi facilitate, regularitate e naturaleso.

Idiom Neutral:

Lingu konstrued a posterior deb adoptar el paroli, keli ya es internasional. Ekstr it lingu internasional deb atinar leplu posibl facilitet, regularitet e naturalitet.

ARIEL:

Un lingue construite a posterior debe adoptar paroles ce jam son internasional. De plus, le lingue internasional debe atinger un grade de facilitate, regularitate e naturalitate macsimal.

LdP:

Lingwa konstrukten aposteriori majbur adopti toy wordas kel yo es internasion-ney. Yoshi, internasion-ney lingwa mus ateni maximale facilitaa, regularitaa e naturalitaa.

Esperanto:

Lingvo konstruita aposteriore devas elekti tiujn vortojn kiuj jam estas internaciaj. Plie, la internacia lingvo devas atingi la plej grandajn facilecon, regulecon kaj naturecon.

Occidental/Interlingue:

Un lingue constructet a posteriori deve adopter ti paroles queles ja es international. Adplu li lingue international deve atinger li max possibil facilitá, regularitá e naturalitá.

Interlingua:

Un lingua construite aposteriori debe adoptar ille paroles le quales jam es international. De plus le lingua international debe attinger le maximo de simplicitate, regularitate e naturalitate.

Sibelingua:

Un lingua konstruktat a posteriori deve adoptar ta paroles kel ja es internacional. Plusim, li lingua internacional deve atingar li maximum de facilitate, regularitate e naturalitate.

Sambahsa:

Un a posteriori construct bahsa dehlct wides ta werds qua sont ja international. Eti, id international bahsa dehlct nake id maximum om simplicitat, regularitat ed naturalitat.

Populido:

Ling konstruktat aposteriori dev adopte ti vorts, kel ja ese internationi. Plusei, le ling internationi must atinge le maxim faciles, regulozes e naturales.

Antaŭparolo

aŭtoro: **Rosto**
lingvo: *Esperanto*

Artefaritaj lingvoj uzataj ĉi tie estas bazataj ĉefe sur latina lingvo, kaj ankaŭ sur modernaj eŭropaj lingvoj forte influitaj de latina lingvo. La magazino ankaŭ povas iam rakonti pri artefaritaj lingvoj de alia direkto, sed la ĉefa direkto estas latinida kaj eŭropida. Ne latina moderna internacia leksiko ankaŭ estas grava. Tiaj estas du "balenoj" sur kiuj la lingva enhavo de la magazino staras: la unua baleno estas lingvo latina, kaj la dua estas la plej multe uzataj europaj lingvoj. Kia do estas la tria baleno? La tria baleno estas certa familio de artefaritaj lingvoj: Esperanto, Idiom Neutral, Latino sine Flexione, Ido, Occidental, Novial, Interlingua, eble iuj plu. La artefaritaj lingvoj uzataj ĉi tie ĉefe estas tiuj ĉi lingvoj aŭ lingvoj similaj al ili, aŭ kompromis-lingvoj de tiuj ĉi. La tria baleno estas la historio de interlingvistiko. Nia magazino zorgas pri la tria baleno. Ni agas kvazaŭ interlingvistika UNESCO. Historiaj monumentoj bezonas esti protektataj, konservataj nedepende, ĉu ili estas plaĉaj aŭ ne al iuj. Klasikaj artefaritaj lingvoj ĉiuj estas kultura havaĵo de la homaro. Se oni agnoskas nur unun klasikan artefaritan lingvon kaj negas aliajn, oni agas kvazaŭ detruantoj de monumentoj. Ankaŭ oni devas protekti balenojn. :)

Pa de nos

Partaka
ling: VUS-Populido

Pa de nos, Tu kel en syel:
Nom de Tu on ig eu sant!
Regn de Tu ven eu a nos!
Vol de Tu es eu at fac,
kwal en syel, tal ank sur ter!
Don eu a nos pan de nos, hoy e sempr!
E prdon eu a nos mal ags de nos,
kwal ank nos prdon a tis, kels ag kontr nos!
E no las eu nos fal en tent,
ma salv eu nos den mal!
Amn!

Pa de nos

Osmund Aukland
ling: Min PUS

Pa de nos,
Tu ki es in siel:
Mei nom de Te bi sant.
Mei regn de Te ven.
Mei vol de Te bi fad
al mund kom in siel.
Da pan de nos kat die.
Prdon debi de nos
kom nos prdon li ki fa debi a nos.
No kndus nos a in tentjn.
Ma salv nos ex mal.
Pro ke de Te es le regn,
le ptens et onor etern.
Amn!

Pa de nus

Rosto
ling: SILB-Novial

Pa de nus kel es in syel,
mey vun nom bli sankt,
mey vun reyn ven,
mey vun vol es
sur ter kom in syel.
Don a nus in dis di li pan a chak di,
e non fik kulp a nus pro peks de nus
kom ank nus non fik kulp a tes que fa mal a nus,
e non dukt nus en li tent
ma fik nus non bli fix a li mal.
Mey tum es.

*Ila Profeto. Pri la morto

*da Khalil Jibran
tradukuro a Ido da Partaka*

Lore, Almitra 'parlis': Quon tu dicas a ni pri la Morto?

E lu dicis:

Vi volus konoceskar la sekretajo di la morto.

Ma, quale' konoceskar ol, ecepte se vi serchas ol en la kordio di la vivo?

La blanka otuso, *kuya okuli restas blinda dumjorne, ne povas deskovrar la misterio di la lumo.

Se vi deziras advere konocar la spirito di la morto, apertez via kordio al korpo di la vivo.

Nam vivo e morto esas unajo, same kam fluvio e maro esas unajo.

* * *

En lo maxim profunda ek via esperi e deziri, jacas via tacanta konoco pri lo transmonda.

E quale semini revanta sub la nivo, via kordio prirevas la printempo.

Vi fidez la revi, nam en oli celesas l'eniro al eterneso.

Via pavoro a la morto similesas olta dil pastoro koram la rejo, kande ica extensas la manuo por honorizar ita.

Ka l' pastoro ne joyas, malgre sua tremado, konciante ke lu povos ostentar la marko rejal?

E mem malgree, ka lu ne plukoncias sua tremado?

* * *

Nam, quo' esas mortar, se ne livrar su nud al vento, e fuzar ye l' suno?

E quo' esas ne respirar, se ne liberigar la respirado pri sua sencesa fluxu e refluxu, sucesar elevar su, expansar ed adkurar koram Deo sen entravili?

Advere, vi kantos nur kande vi drinkos ek la fluvio dil silenco.

E kande vi atingabos la somito dil monto, lore, vi komencos klimar.

E kande l' tero demandos via membri, lore, vi sucesos ganar la vereso.

Letters

*Julius Lott
Mundolingue*

Paris, 1898 a 14, Juni.

Estimat Sir!

Mi annuncia Vos, che me occupa profund le mundolingue. Ist universal lingue ne esse un arbitrar invention, ma ele se funda su le latin et le modern lingues, ergo le studie del mundolingue esse recomandabil.

Mi invita Vos corresponder con me in ist simpl lingue et se associar al correspondent membres. Le membres ha solu le obligation responder le recept letters et recipe le list con le adresses del membres. Le illustrat postal cartes esse tre recommandabil pro ist interessant correspondence. Ist cartes forma successivi un respectabil collection de aspectes de citas et contrats ex tot parts del terre.

Con cordial salute

Vostri
devotissimo.

Berlin, 1898 a 21. August

Amabil amico!

Con grand satisfaction mi ha lect tei letter de le mundolingue. Le possibilitá de un universal lingue pro le civilisat nations ne esse dubitabil, nam noi ha tot elements pro un tal lingue in nostri lingues, sciences etc. Noi trova in le cultur lingues plus qua 7000 general intelligibli expressions, quel con lostri derivations representa un respectabil vocabular, sufficient pro le reciproc communication. Le simpl, latin pronunciation et accentuation facilita le parlar et le intelliger et le simpl et regular grammatic fa le mundolingue ad facilissimi lingue del mund. Mi propagaré le universal lingue et conquereré partisans pro ist. Adio!

Tei

amico N. N.

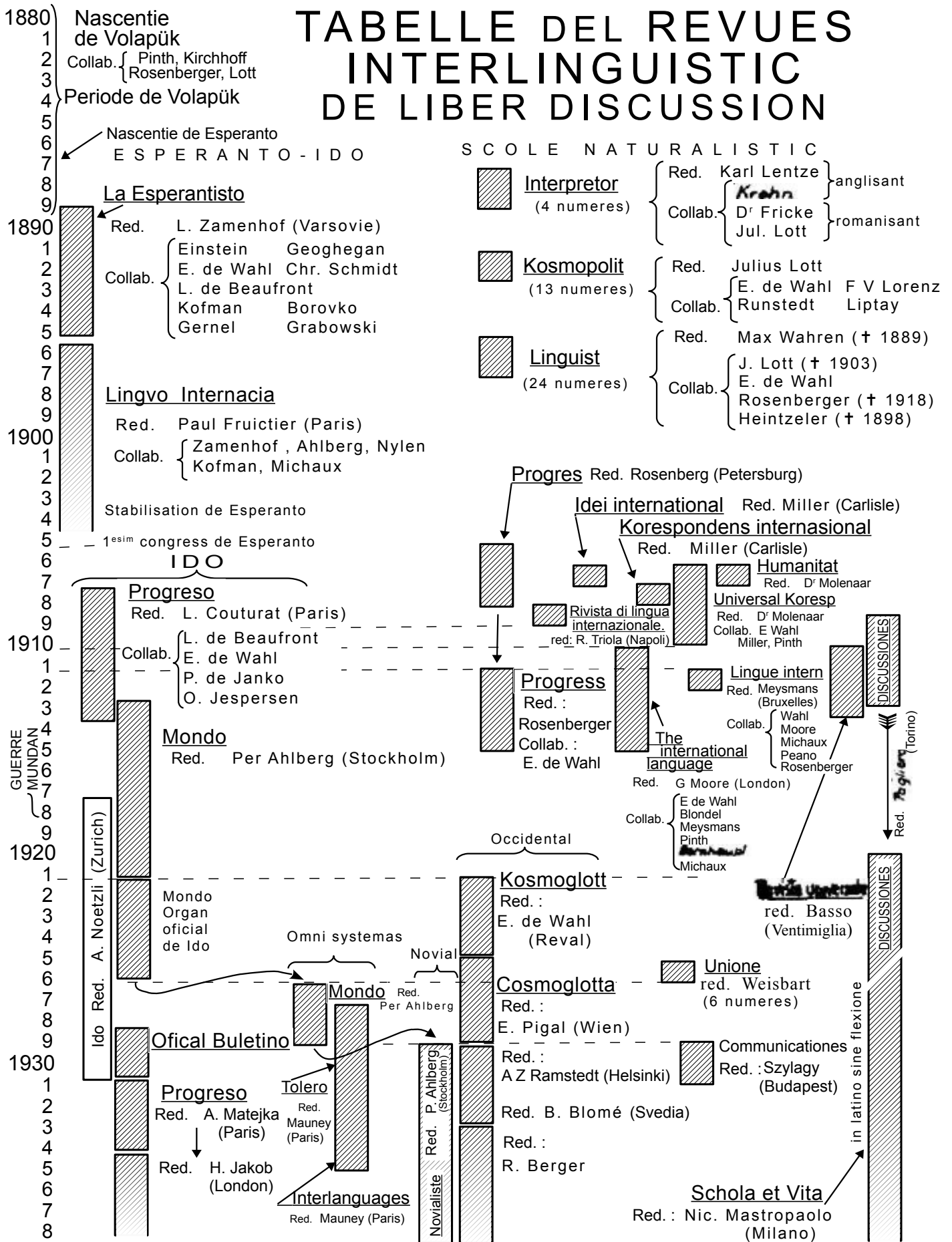
Vienna 1898, 27. August.

Tre estimat sira!

Vo ne crede a le possibilitá de un mundolingue pro le civilisat nations: etsi Vo estima le utilitá de un tal novation pro le sciences, le commercie etc. Quand un tal lingue existe effectiv, tand ele esseré usat sin dubie de omno. Le difficultás existe solu in le introduction et ist difficultás ne esse invincibil, quand solu un plus grand numer de persons se uni et forma un consociation pro le propagation et melioration del mundolingue. In brevi tempor esseré cognit et usat ist lingue in tot le mund et ele obteneré un perfection qua neun lingue del terre. Ingenios dames ha un grand influence, ergo ha Vo le bonitá intrar in le mundolingual societá.

Mi ha le honor permaner

Vostri
devot servo.

Persones:

Ahlberg: Per Ahlberg

Basso: Ugo Basso

L. de Beaufront: Louis de Beaufront

R. Berger: Ric Berger

B. Blomé: Bertil Blomé

Blondel

Borovko: Nikolao Borovko, N. A. Borovko

L. Couturat: Louis Couturat

Einstein: Leopold Einstein

Dr Fricke

Paul Fruictier

Geoghegan: Richard Henry Geoghegan

Gernel

Grabowski: Antoni Grabowski

Heintzeler

H. Jakob: Henry Jacob

P. de Janko

O. Jespersen: Otto Jespersen

Kofman: Abraham Kofman

Karl Lentze

Liptay: Alberto Liptay

F V Lorenz: Francisko Valdomiro Lorenz, František Vladimír Lorenc, Franz Vladimir Lorenz

Lott: Julius Lott

Nic. Mastropaolo: Nicola Mastropaolo

A. Matejka: Alphonse Matejka

Mauney: E. Mauney

Meysmans: Jules Meysmans

Michaux: Alfred Michaux

A. Miller

Dr Molenaar: Heinrich Molenaar

G. Moore

A. Noetzli: Albert Noetzli, Albert Nötzli

Nylen: Paul Nylén

Peano: Giuseppe Peano

E. Pigal: Engelbert Pigal

Pinth: Jean-Baptiste Pinth

A. Z. Ramstedt: Armand Ramstedt

Rosenberger, Rosenberg: Waldemar Rosenberger

Runstedt

Chr. Schmidt: Christian Schmidt

Szylagy

E. de Wahl: Edgard von Wahl, Edgard de Wahl

Max Wahren

Weisbart: Josef Weisbart, Joseph Weisbart

Le ponte del diablo

(rakonte populal)

*Tradukur: Partaka
Ling: Populido*

Le river Reuss, kel flue en lit profund den sisdei pede, mezei de rokaje's abruptei trancat, impeday omni komunik inte le kanton Grizons e le habitantar de Uri. Plur ponte konstruktesay komun-spensei, ma nul den lus esay sat solid por reziste, plu longei kam un yar, al tempeste, al kreske del akuar od al fal de avalance's. Ti lasti probe facesay finei del dei-kuarti yarcent e, pro ke le vintre preskei finabay, onu speray ke le ponte, ci-foy, rezisteray omni atak. Kuan, certen matin, on avizay le balif de Göschenen, ke le pas iterei ruptesay, lu klamay:

"Nur le diablo poveray konstrunkte ponte por nos".

Il ne ja finabay ti parols, kuan server anunsiaj:

"Sinioro Satan!"

"Igeu lu enire!", le balif dicay.

Le server foriray ed enirigay viro evanti tridei-kin yar cirkumei, vestizat, german-modei, per redi pantalon justegi e nigri korsaje kun fendurs, kels lasay apare faire-kolor futer. Lui kap kovresay da nigri capelet ornat per longi plum redi. Lui shue's esay rondi ye l'extremaje, e grand ungle, simil ad olti de hano, semblay serve a lu kual sporne, kuan il fantaziaj voyaje kavalkei. Pos le kustumal politaje's, le balif sideskay sur stulege, e le diablo sur altri; le balif pozay sui pede's sur le morilie's, e le diablo pozay simplei les sui sur le brulanti karbons.

"Nu, mei brav amik!", Satan dicay. "Ka vu do bezon me?"

"Me konfese, sinior", le balif responday, "ku vui helpe no esere a me sen utilie."

"Por ti ponte maledikat, ka no?. Ol es por vu plen necesi."

"Nos no pove indije ol. Yen, eseu bon diablo e faceu ol a nos!"

"Me jus venay por propoze lo a vu."

Karl Eduard Ferdinand Blechen,
Konstrukto del Ponte del diablo, 1830

"Nu, nur reste do interkonsente pri...", le balif hezitay.

"Pri le presie", Satan duray, dum regarde sui konversante kun malisie.

"Ya", le balif responday, dum sente ke ci le afer eseray komplikat.

"Ho, pre omni koz", Satan dicay, "me es plen konciliemi!"

"To kietige me", le balif dicay. "Le lasti ponte kustay den nos sisdei ori 'mark'. Nos duopligeray tal sume por le novi ponte, ma nos no poveray spense plu multei."

"He! Ka me bezon vusi or?", Satan responday. "Me face or, kuan me vol. Videu!"

Lu prenay ardoranti karbon en le meze del faire, quazei lu prenere bonbon en bonbonuy.

"Prizenteu le manue!", il dicay al balif, kel hezitay, ed il pozay en lui fingre's orlingot max pur e tam koldi kam se ol ekirere le miney.

Le balif turnay ol e riturnay ol omni-laterei; posei, il probay ridone ol.

"No, no, konserveu ol!", Satan responday.

"To es mikri donasiaje a vu."

"Me kompren", le balif dicay, dum poze le lingot en sui monetuy, "ke, se no kuste den vu plu grand pen por face or, vu prefere ke on page vu per altri pekunie; ma me no save olti, kel plez a vu, do me prege, ke vu ips enunsieu vui kondisions."

Satan reflektay dum-instantei:

"Me vol, ke le anme del unti, kel paseray sur le novi ponte, aparteneu a me."

"To eseu!", le balif responday.

"Nos redakteu le kontrat!, Satan adjuntay.

"Vu ips skribu!"

Le balif su preparay skribe. Pos kin minut, privat kontrat validi-formei signatesay da Satan, propri-nomei, e dal balif kom prokurasiante de sui administrats. Per tal kontrat, le diablo su obligay formalei konstrunkte ponte sat solidi por dure kinent yar. Le komonestre, ye sui later, koncesay kom page le anme del unti, kel trapaseray le ponte. Le morgi die, pre jurneske, le ponte restay konstruktat.

Le balif venay frumatinei por konstate ka le diablo satisfasiay sui promise. Lu viday le ponte, kel lu judikay ese tre konvenanti e, ce le trans extremaje, lu videskay Satan, kel esay sidanti sur termine, e kel esay vartanti le presie de sui labor.

Joseph Mallord William Turner,
Le Ponte del diablo, c. 1803...1804

"Vu ya vide, ke me es fidel a mei parol", Satan dicay.

"E ankei me", le balif responday.

"Kualei!", le diablo klamay astonegat. "Ka vu sakrifikeray vu ips por salve vui administrats?"

"No precizei", le balif duray, dum ke lu depozay sur le cis extremaje del ponte sak, kel lu adportay surshultrei, e dum deslige le kordons.

Lorei, del sak ekiray kan, plen terorigat, kel, kun padel ligat ye sui kaude, trairay le ponte e pasay ululantei avan le pede's de Satan.

"He!", le balif dicay. "Yen vui anme, kel fuge; kureu do ad ol, sinior!"

Satan furieskay: lu speray anme de hom, ma lu mustay ese sasiat per anme de kan. Por venje su, lu su preparay por lanse sur le facur rokaje tam gros kam le turme's del katedral Nosi Siniora, che l'urbe Paris. Ma, lorei, lu videskay le klerikar de Göschenen, kel venay, kun kruise avanei e baner desfaldat, por konsakre a Deu le ponte del diablo.

Pri le balif, lu nul-kuan plus auday le infernal arkitekto, ma le unti foy, kuan lu sercay en sui monetuy, lu brulay fortei sui fingre's.

Nuntios

de **Gabriel Svoboda**

2017-07-22 - Sturmi en Chekia

Linguo: Ido

Forta sturmi trans-iris est-Chekia, ad-portante greli, pluvegi, ventegi, rupti di arbori ed inundi di keleri. Kampo turistal inundesis proxim Pozlovice. Stroko di fulmino frapis e grave vundis puerulo evanta dekekin yari en strado en Třinec. Ulo simila eventis en junio en Strážkov, quartero dil chef-urbo Praha, ube yuna muliero en strado frapesis per stroko di fulmino e mortis en hospitalo ye un semano pose. Lore experti dicis, ke tala frapi rarege eventas interne di urbi.

2017-07-05 - Discoperta de photo in le Statos Unite de America

Interlingua

Le aviatrice statounitese Amelia Earhart e su navigator Fred Noonan, qui desapareva in le anno 1937, pote haber supervicte in le Insulas Marshall e essite tente captive de japoneses, secundo un photo presumibilmente genuin in le Archivos National del Statos Unite. Le photo monstra un femina, qui appare como Amelia Earhart, e un viro, qui appare como Fred Noonan, post lor accidente aeree.

2017-07-28 - Investigation de homicidie in Sud-África

Interlingue

Li casu del homicidie de Karabo Mokoena ha esset demorat in venerdí, pro que corte in Johannesburg a(t)tende li resultates ex li laboratoria medic-legal, queles va determinar, esque ella esset mort o vivent, quande ella esset incendiata de Sandile Mantsoe, quel es a(c)cusat pro li homicidie. Il asserite har trovat la mort in li a(p)partament de le, pos que ella hat suicidiat se, e il confesse har incendiata la per benzine, acide de piscine e un pneumático in li veld in Lyndhurst.

2017-04-06 - Elekto en Gambio

Esperanto

En Gambio okazis la unua parlamenta elekto post kiam delonga prezidanto Yahya Jammeh estis eksiĝinta kaj ekziliĝinta. El 51 parlamentaj seĝoj, 31 seĝojn gajnis la Unuiĝinta Demokratiana Partio (homrajtistoj, konstituciistoj, kontraŭsubaĉetistoj, bazdemokratianoj, socialdemokratianoj). Po 5 seĝoj gajnis la Ligo por Patriota Resindirekto kaj Konstruo (aŭtoritaristoj, kontraŭkoloniistoj, religiaj konservistoj), la Demokratiana Kongreso de Gambio kaj la Nacia Partio de Repaciĝo.

2017-06-22 - Tempore calido in Nederlandia

Latino sine Flexione

In jovedie in decem-uno horas et viginti minutas, temperatura triginta duo et duo decimos gradus Celsius es indicato per thermometros in Arcen, Limburgo, Nederlandia meridionale prope limites Germanico. Sic culmine es superato et jovedie fi die vicesimo-secundo de Junio maximo calido umquam mensurato in Nederlandia. Jovedie es exceptionale calido praecipue in meridioriente, ubi temperaturas maximo es inter triginta-tres et triginta-quinque gradus Celsius.

2017-06-08 - Selektasion in Britania Grand e Irlandia Nordik

Idiom Neutral

Resultadi de selektasion in Britania Grand e Irlandia Nordik av esed sumed, dekuvrante parlament, keloke noun partis av mayoritet. Et librismani ekonomiiik, guvernant mayoritetike usk sitempe (Partis Konservidistik), av sole minoritet leplu grand. Ministr prim Theresa May eforsero formar guvernatores minoritetik ko suport de europskeptiki nord-irlandian (Partis Unionistik Demokratik). Sosialisti demokratik (Partis Laboristik) duked per Jeremy Corbyn av multe ganied.

2017-01-11 - Re museu Hongkonga

Declinationu

Planus stimular culturu stabilimento novi musei Hongkonga incitavir protestus contra "lavaju cerebris culturalu e venerationu citati Běijīng", como criticus dicer. Novu museu esserear filialu Musei Palatii citati Běijīng - uni famosissimis museis Chini. Protestus esser duct exemplo radicalo democrato Liáng Guóxióng (Ligu Socialdemocratis). Lín Zhèng Yuè'è, quu supportar projectu musei, esser accusat criticos, quod lu voler impressionar citatu Běijīng.

2017-07-14 - Fuogo in Hawaii

Lingua Franca / Sabir

Hawaii star izola in mare di occidento. In ista izola star città Honolulu. In ista città star alto torre. Ista torre incendiar. Señores correr fora. Fuogo imprisonar qualche señores in camera di loro. Pold esser piu di tre señores star morto e quasi dieci star in osbidal con piaga. Molto señores bisogno haber permis de ritornar a casa.

<http://nuntios.blogspot.com>

Alta ciele

Autor: *Rosto*

Lingua: *Sibelingua*

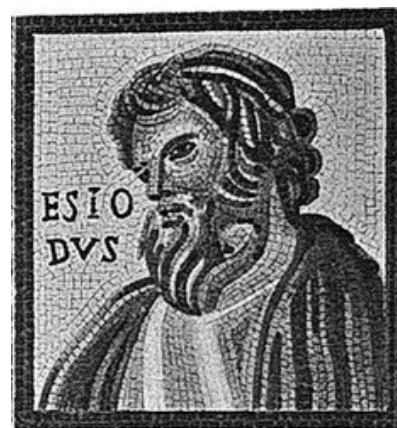
Quante alta ciele es? Un poete de antiqua Grekia, Hesiod, in su verke "Teogonia" have certena sentencie kel responde a tala questione. Hike yo rakonta, quale vortes de un poete de antiqua Ellada have un neexpektabla sense per regardo de plu moderna scientie. Isto es kelke spekulativa, ma yo pensa, ke isto es un drola koincidencie.

Li antiqua poete Hesiod viveva in VIII-VII sekules ante li Kristianik Epoke. Il eseve un samtempano de su plu famoza kolege Homer. Segun un legenda, olim Hesiod e Homer participava un poetik kompeticion, e li judice donava viktoria a Hesiod, quankam on dice, ke isto eseve nur pro ke li poema de Hesiod semblava al judice plu polit-korekta. Klare, ke per veritate Homer es plu magna poete.

Tamen, "Teogonia" da Hesiod es nun un importanta fonte de informacia pri antiqua Greki dees. Hesiod rakonta pri li granda kosmik batalia inter li generacione de olimpik dees kontre plu olda generacione de titanen. Finale, li olimpik dees viktoria e jetava titanen a tartar. Yen ke, tartar es li maxim posible profunda loke, segun Hesiod, it es tante profunda, quante ciele es alta. Por mezurar profundese de tartar, e altese de ciele, Hesiod ofra uzar un koze kom *inkude*. If vi no save, *inkude* es un instrumente de forjistes, kels pone kalida fero a ista *inkude* e bata it per martele. Ma tala uzo hike no es grava, ma lo grava es, ke *inkude* es un koze tre peza. Nun forjistes uza fera *inkudes*, ma Hesiod dice pri kupra *inkude*. E kupro ya es mem kelke plu peza kam fero.

Hesiod aserta, ke if jetar un *inkude* de ciele, it atinga tera post 9 dies. Anque, if jetar un *inkude* de tera a tartar, it kade dum li sama 9 dies.

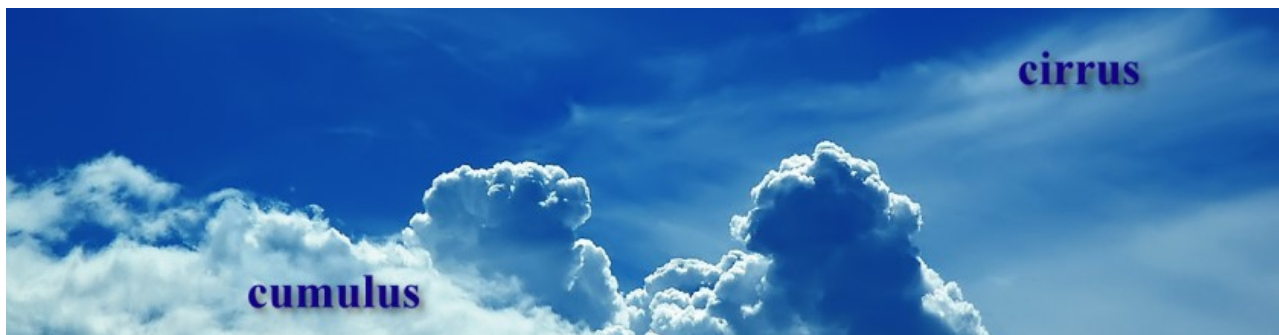
Quom Hesiod sapeva pri kadeo de fizik korpes? It es desfacila judikar. Li famoza scientiste Aristoteles viveva in tempe ye 3 o 4 sekules plu tarda pos Hesiod. Yares de vita: 384 - 322 ante li Kristianik Epoke. Aristoteles asertava, ke kozes kade kun konstanta velocitate, e plu peza kozes kade plu rapide. Altra antiqua Greki scientiste Straton de Lampsakus eseve ye duime de sekul plu yuna kam Aristoteles. In su verkes Straton disputava kontre Aristoteles, il asertava, ke kozes kade kun akseleracion. Straton faceva experimentes, il jetava kozes de diferenta altore, e il judikava pri velocitate per diferenta destruktiva efekte. Tamen, Straton versimile konsentiva a Aristoteles, ke plu peza kozes kade plu rapide. Noi deve pensar, ke antiqua Grekes no sapeva klare, quale kadeo de fizik korpes eveni, e li *inkude* da Hesiod kadenta dum 9 dies eseve nur un poetik imaje.

Esperanto: *amboso*;
Idiom Neutral: *inkud*;
Ido: *amboso*;
Occidental: *incude*;
Interlingua: *incude*;

Nun noi save, ke un fizik korpe kade kun konstanta akceleratione $g = 9.8 \text{ m/s}^2$, e it no depende, quante peza es li kadenta korpe, if noi no konsidera rezistencia de aere. Las noi imagina nos in ciele. Kustumale kande on imagina se in ciele, on imagina nubes sub se. Kustumale on imagina nubes de tipe "cumulus". Tala nubes pote exister in altese til 4 kilometres. Plu alta nubes de tipe "cirrus" existe in altese til 16.18 kilometres. Alor, las noi es in altese de 17 640 metres, e noi lasa li inkude kader. Segun li konosata kalkulaciones, it kade dum 60 sekundes.

$$t = \sqrt{\frac{2h}{g}}$$

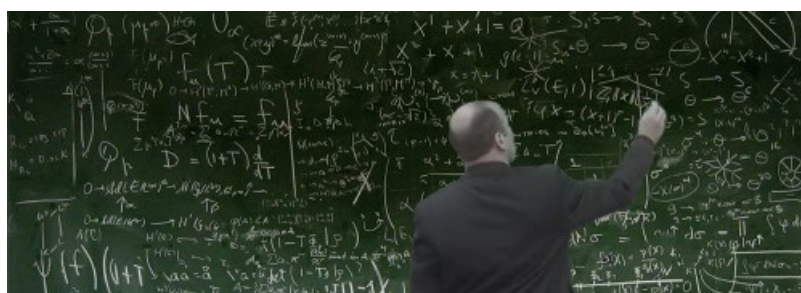

Rememorante Hesiod, lei 9 dies es $60 \times 60 \times 24 \times 9 = 777\,600$ sekundes.

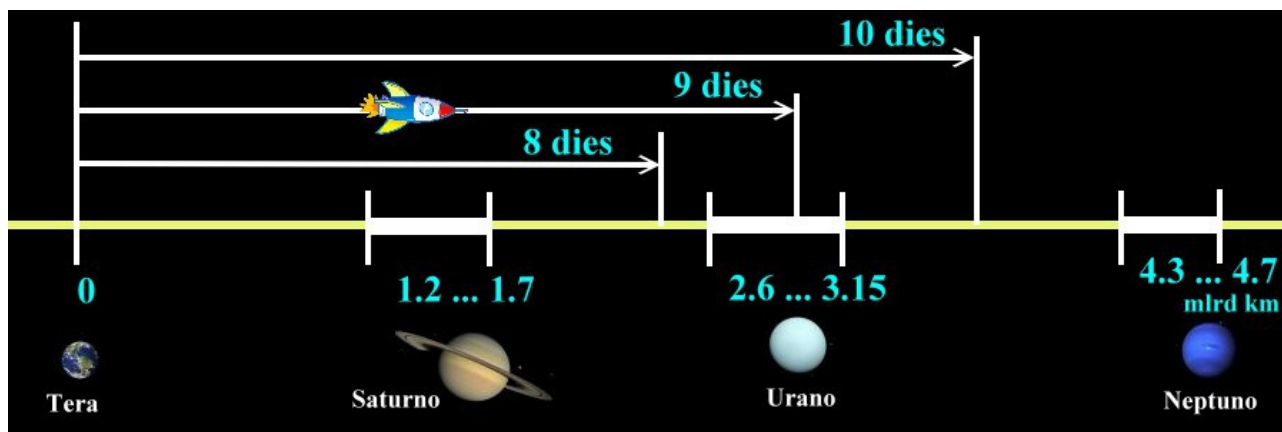
Klare ke li ciele de Hesiod no es simple tala ciele, ube noi sede sur nubes, ma isto es "celestial sferes", interplanetala spacie. Tamen, noi komprene, ke in li distanta exterterrestrial spacie li gravitacia de planeta Tera, e anque akseleracione de kadeo a Tera, es tre mikra. Vice kader a Tera, nosi inkude forsan deveni un parte del Solar Sistema, o forsan kade a al-qual altra planeta, o a Sune.

Dekomense yo avertava, ke mei diskurso hike es kelke spekulativa. Las noi imagina un kosmal nave, e noi dona nome a it: "Kopra Inkude". Yo tima, ke tal desfortunoza nome vud kapabla atraktar li omna posibla meteorites ex li spacie, ma noi instalara bona defenso kontre meteorites. Noi imagina, ke li Kopra Inkude dekomense no mova, e poy fluga kun konstanta akseleracione 9.8 m/s^2 . Isto esud oportuna por nos pasajeres, nam pro li akseleracione noi faktim havera artificial gravitacia in li nave, egala a normal gravitacia sur Tera. Quante distante noi vud fluga dum 9 dies? Li kalkulaciones dona li rezultate: 2 962 842 624 kilometres (cirka 3 miliard kilometres).

$$h = \frac{gt^2}{2}$$

3 miliard kilometres - isto es li distancia de Tera til planeta Urano. Li minimala distancia til Urano es 2.6 miliard kilometres e li maximala es 3.15 miliard kilometres. Por komparo, li distancia de Tera til Saturno es inter 1.2 e 1.7 miliard kilometres, e li distancia til Neptuno es de 4.3 til 4.7 miliard kilometres. Anque, if kalkular li voyaje kun akseleracione 9.8 dum 8 dies, isto es 2.4 miliard kilometres, e dum 10 dies es 3.7 miliard kilometres.

Alor, if noi tale komprene li vortes da Hesiod, noi atinga li planeta Urano, e no al-kel altra planeta. E nosi voyajo eveni dum konkreta 9 dies, no 8 e no 10.

Esque vi save, pro quo li planeta Urano es nominata "Urano"? Li planetes de Solar Sistema segun distancia til Sune es: Merkurio, Venus, Tera, Mars, Iupiter, Saturno, Urano, Neptuno. Li planetes ante Urano es konosata de antiqua tempes, ma Urano eseva deskovrata in XVIII sekul. Omna planetes in Europa es konosata per nomes Latini, e nur Urano receva nome Greki. Pro quo? Yen ke, Iupiter es Zeus de Grekes, e Saturno es Kronos. Li planeta Urano eseva nominata tale, pro ke Urano es patre de Kronos (Saturno), dum ke Kronos es patre de Zeus (Iupiter). (Saluto, Teogonia, de nove!) Li deo Urano es li personifikata ciele (quale Geo es personifikata tera), in lingua Latini, Urano esud Caelum, quo es klare perceptata quale "ciele", e li Greki variante Urano semblava plu apta por nominar un plusa planeta.

Per Chini ideogrames (anque in Japonia) li planeta Urano es skrita 天王星, quo es ciele-rejo-astra, e isto es li retranslacione del European koncepte. (Kompara, li planeta Neptuno es 海王星 - mare-rejo-astra, e li planeta Pluto es 冥王星 - obskuro-rejo-astra, li ideograma 冥 in certena kazes relata al obskura munde post morte.)

Alor, noi haveva un idea, quale komprener li vortes da Hesiod, e noi vere, in certena senso, atingava un ciele.

Ex "Scientie e mundal mentalitá"

fragmentes

*autor: Herbert George Wells
traduction de Rosto, lingue: Occidental*

... Yo proposi a vos immediatmen evocar un spirite, por que it participa in ti ci discussion. It ne es un spirite de alqui ex unquande habitant li terra. It es mult plu terribil fantom quam un inquietant, ne venjat, ne sepultet compatibil home de passat tempores. Ti ci spirite es nostri samtemporan, nu it sta apu me, dubitant pri nostri pretensiones, advocant a nostri vigore e corage, it es li Nov mundal ordine, per su existentie dependent de nos.

"Vu nara, – li Veniente di, – pri li Nov mundal ordine. Ma it es impossibil sin li mundal mentalitá. E li mundal mentalitá postula li comun lingue, in quel homes de un region del federation vell posser interchangear penses kun homes habitant un max lontan region. Quo vu fa por it?"

Noi fa tant litt, ke quande che un conferentie de scientistes noi va comensar discusser ti ci problema, noi probabilmen va reviventar un masse de nonsense, quel vell devet esser rejectet mult annus antey.

Por exemple, homes ancor nu invigilmen, automaticmen recita, que ti ci minimum de rational mundal ordine va causar li munde perdir alqual bel diversitá nu existent. "Ti terribil monotonie!" – ili di.

... Etsi li Federal protection por national ressurses e li Declaration de human jures e dignitá, in omni manier preventent homal uniformisation, vell preservar e restorar national identitá. Li mundal federation – quel es union ne solmen politic, ma anc economic e juridic – significa intuchabilitá de national trates in li tot munde.

E nu particularmen pri li lingue. Noi besona li comun lingue, in quel mundal interesses del homanite vell esser discusset, un important medie por politic, filosofic e religial relationes. It deve esser un magnific e flexibil lingue, quo ne va prevenir un home esser bilinguic o mem polyglotic. ... Yo imagina, que in omni loc sur li terra homes va dura haver afinitá a propri lingue, a lingue natal, lingue de tendri emotiones, lyric poesie e intim communication. E pro quo li international lingue ne vell haver mult different intonationes e pronounciation, til que it ne prevente reciprocmen comprender. Yo ne posse imaginar, que li postulation de nor Veniente ex li futuri monde haver li international lingue va impedir evolution de dici mil local lingues – plu mult es plu bon, – quande ili va liberar se del damnat politic despotie.

Nu yo va audaciar star che l' cardinal punctu del problema, e yo vole questionar, esque noi vermen complee nor deventie, noi – it es sociologes, expertes pri ecologie, significant parte del membres del Britanic association, mundal inteligentie e generalmen homes de nor tip – esque noi fa lu tot quo noi posse por soluer li problema pri metodes e organisatione del mundal mentalitá incarnat in li international lingue? It es necessari far immediatmen, e solmen noi posse developar clar resolut plan qualmen far it. Quo noi posse proposit pri ti ci tema? Esque noi have alquo pret e ne disputabil? In qual gradu yo posset receiver information, noi dispone solmen amorf amasse de ne sistematistat, ne premeditat materiales, alqual apt considerationes e tala inpromessent data, qual es escutat con respecte, e homes di, que it es tre promessent, e oblivia pri it.

Yo save, mult ex nos ja comensa conscier, que it ne es suficient, e insiste, que noi vell avigila nos e acte cooperative.

Gradu de coherentie in labor es different in diversi sferes de homal activitá unit per scienties. Generalmen in tecnica, practic fisica, medicina, chimie e astronomie multcos es fat por coordinar eforties...

astronom Edward Emerson Barnard e li telescop de Lick, circa 1890. Lick esset un rich hom, quel dat pecunie por li telescop. It es strangi, que Herbert Wells di pri un afere de demi secul in ante. Stelle de Barnard esset decovrit per ti ci telescop in 1916, de Barnard self.

Recentmen yo videt in Pasadena gigantic telescop de Lick esset constructet, e it semblat a me max perfect e grandiosi creatura. It presc causa trement. Ta, avan ti producte de colossal volentie e sagitá, yo sentit me esser pigme. E tamen, constructer telescop es un afere mult minu important quam nor afere coordinar penses e taches del homanite.

Alor, quo noi posse ofertar a nor Veniente e al tot munde?

Li problema del internationala lingue ocupat homal mentes ja de longmen ante mi nascentie, e quelc talmen nominat artificial auxiliari lingues – esperanto, ido e tal simil – esset inventet. Ili ha absorptet quelc de mental energie, e sat respectabil organisationes esset creat, talmen que un japonic esperantist por exemple visitant Peru, o Norvegia, o Sudic Africa, posse comunicar con un o du expertes de ti ci lingue. Ma saver esperanto nequalmen sucurre le comunicar con altri homes de ti landes. It es simil qualmen esser membre del international association de chac-lude. It amemora a me ti enigmatic papiliones queles trova su females de grandissim distantie. Nu yo ne save qualmen atinger communication inter omni homes. Evidentmen, noi, direct deventie de queles es elaborar projectes e programas e informar li munde pri nov factes – si noi vell have sam aspiration acter junt qualmen representantes de plu practic scienties acte, – ja longmen noi vell posse coordinar ti innumerabil projectes de artificial lingues; noi vell posse decider qual social conditiones es favorabil e qual es malific por les, e determinar un decisione a nor Veniente, quel ja perdi patientie.

Charles Kay Ogden,
li creator de Basic English

Apu ti intelectual exercitiones, pena es fat studiar possibilitá usar alcun ex existent lingues quam international, ma in plu simpl facil variant. Pluri homes separatmen laborat pri tal projectes. Li experiment de Basic English (IPA: /'beɪsɪk 'ɪŋɡlɪʃ /– R.) es particularmen valorosi – li labor conexet a nomines de Ogden, Richards e altris. Generalmen, li majoritá inclina opiner, que quam base por international lingue anglesi lingue deve esser usat – yo emfasa, ne quam international lingue, ma quam base. Vast expansion de it in li tot munde in present tempe, absentie de declinationes e simplitá de gramatica, capabilitá assimilar extran paroles di a favor de tal projecte. Contra it forsan es extendet rigid aristocratic conservatism, ancor influiv in anglesi sistema de education – ferventmen classic e castic, – quel ne solmen ne sucurre a tal expansion del lingue, ma obstinatmen resiste contra it.

Tot evident es, que ante ofertar al Futur Munde anglesi lingue, it es necessari changear ortografie de it. It devenit evident ne nu, noi ja longmen save it, ma Future insistentmen frappa al porta, e quo noi have pret por it? E denov avan nos li urgent tache es unir eforties e atinger alcun cert decides.

Sur mi scri-table ovres de diversi scoles de ortografie apari, ili omni despecte unaltru, ma pos severi combatte ili ea al buxe por sinvalorajes. Lass noi comensa de scole de D. Billings, quel pro alqual inclar, forsan financial, considerationes insiste, que li alfabete deve haver solmen duanti six litteres e ne mem un plu. Yo confesse, por me it es sam persuasiv qual scrition de analfabetic trincard. Nor alfabete covri un poc plu quam demi de sones besonat por international communicatione. E li sfere de fonetica es plen confuset jungle de nov conceptiones.

In ti ci facultate, qualmen in majoritá de altris, yo totmen ne es expert, ma in bon tempe yo havet felicitá comunicar con du tre talentat homes passionalmen intersset pri ti ci problemas – sir Harry Johnston e mister Bernard Shaw. Shaw have acut audie, e il es obsedet per fonetica. Certmen, il es plu experti quam yo in it. Il di, que por un alfabet, quel vell satisfar postulationes del international lingue, circa quaranti un litter es besonat. Versimilmen, it es ne lontan de veritá. Ma esque noi ha fat alquo por unir eforties e crear unificat alfabete, elaborar uniform clave a it e far it esser usat? Evidentmen, noi besona litteres clar, determinat, ne confusabil un con altri o con ja conosset litteres. Noi ne besona tal littere quel in un lingue es leet quam B, e in altri quam F, o C, quel in un lingue significa K, e in altri S, noi ne besona sola E quel combina modest eta con rich epsilon etc. Rationalitá suggeste ti ci omni a nos. Ma esque multcos es fat in ti ci sfere, e quo noi fa?

In quelcunc ex innumerabil fonetic projectes vu trova max ne imaginabil metodes de fonetic transcripcion. Ordinari litteres es printat reversat, clinat o jacet; e pos usar li tot buxe de litteres, compatabil laborantes usa grassi litteres, e cursiv litteres, e mathematic signes, e foli signes de puntuacione. Litteres manca, e it ducte a que li majoritá de fonetic alfabetes es nonsensi. Ma li mundal mentalitá ne posse esser sin li fonetic alfabete. Ergo, anc in ti ci afere gigantic labor de coordination es in futur...

1941

Spirito de la tempo-vojaĝanto

*rakonto de Eonka
lingvo: Esperanto*

Antaŭ nelonge mi legis libron "La tempo-maŝino" de Herbert Ŭels. Feliĉe, ĝi estas tradukita al esperanto. Bedaŭrinde, la Tempo-vojaĝanto malaperas en la fino kaj ni ne scias liajn pluajn aventurojn, sed mi volis scii. Mi estas mediumo kaj mi decidis komuniki kun spirito de la Tempo-vojaĝanto.

Post ke oni legis, ke mi vizitas Meksikio, oni demandas min, ĉu mi ankaŭ vizitas Brazilion, kaj ĉu mi estas membro de Brazila Asocio de Esperantistoj-Spiritistoj? Tiuj homoj pensas, ke Brazilio estas apud Meksikio. Ĝi estas ja sur alia kontinento. Eble mi estas membro de tiu asocio, eble ne: tio estas sekreto.

Mi uzas metodon de psikografio. Spiritoj skribas tekstojn per mia mano. Jen, mi sidis en malluma ĉambro nur lumata per unu kandelo, kun krajono en mano kaj papero sub mano. Mi vokis: "la Tempo-vojaĝanto de libro «La tempo-maŝino», venu al mi!" Baldaŭ post tio mi sentis la ĉeesto. Iam spiritoj mem komencas komuniki, sed ne estis tiel en tiu foj. Mi mem demandis: "Kie kaj kiam vi estas?" Mia mano komencis skribi nekompreneblajn signojn:

VI UŜUS DU 1UVU AL UĤUŜUS

Tio ne estas bona maniero. Spiritoj ne devas skribi per nekompreneblaj signoj. Mi diris: "La Tempo-vojaĝanto, bonvolu uzi normalajn esperantajn literojn! Ĉu vi konsentas?" La respondo estis:

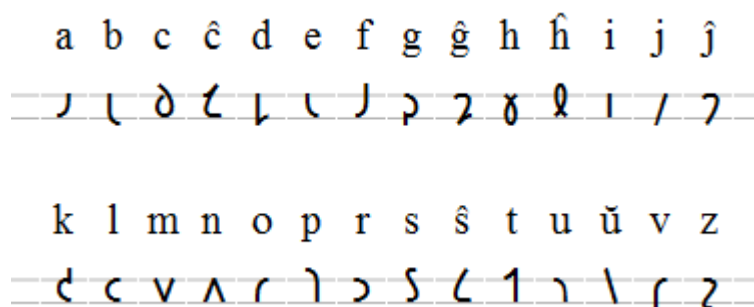
VI EN 1UKU1 AL 1UKU1/1U

Kiel komuniki kun tia neobeema spirito? Mi devis fini la seancon. Sed mi ege volis demandi unun pluan aĵon, kaj mi demandis kun espero poste deĉifri la mesaĝojn: "Kio pri Uina? Ĉu vi poste renkontis ŝin ie aŭ iam en la tempo?" Kaj mia mano skribis:

VI 1U1U ĤU AL U Ĥ 1U1U 1U1U

Mi diris: "Adiaŭ, la Tempo-vojaĝanto." Mia mano liberiĝis. Sed kion ĉi tiaj hoketoj signifas? Mi konas homon kiu scias multajn aĵojn, lia nomo estas Noptidamus. Mi vizitis lin. "Inventio recente. Shavian alfabete." - Noptidamus diris kaj rakontis kion li sciis. Nu, jes, afero de jaro 1960 estas antaŭnelonga por Noptidamus, kiu mem estas multfoje pli olda.

Jen la Ŝava alfabeto por esperanto:

Angla verkisto Ĝorĝ Bernard Ŝoŭ estis tiom populara en Anglio, ke en angla lingvo speciala vorto "Shavian" (prononcata kiel "ŝejvi en") aperis, kio signifas: io rilatanta al Bernard Ŝoŭ aŭ liaj verkoj. En esperanto "Shavian" fariĝis "Ŝava". Post sia morto en jaro 1950 Bernard Ŝoŭ lasis monon por konkurso, kiu homo inventos la plej bonan fonetikan alfabeton por angla lingvo. Estis 467 projektoj kaj nur unu venkis!

Mi legis miajn frazojn ricevita de la Tempo-vojaĝanto. Ja, estas nenio utila, iaj banalaĵoj. Mi komunikos kun aliaj spiritoj, kiuj uzas normalajn esperantajn literojn, ne tiajn malbelajn paraĵojn.

Poemets

Autor: **Partaka, Rosto**

Lingua: *Esperanto, Ido, Populido, Sibelingua, Seytil*

[Sibelingua]

Sika folies
ante blanka lanterne -
teatre ombri.

[Esperanto]

Sekaj folioj
antaŭ blanka lanterno -
teatro ombra.

[Ido]

Sika folii
avan blanka lanterno -
teatro ombral.

R.

[Populido]

Siki foliar
avan blanki lanterne:
ombral teatre.

P.

[io]

Varmega nokto;
ne mem lejera vento
tra la fenestro.

P.

[sb]

Kálida nokte,
nul mem lejera vente
tra li fenestre.

[Seytil]

harara in tun,
nesuno halká vara
ga chéris prózor.

R.

[sb]

Brilanta sune.
Pruina sur arbores.
Yen diamantes.

R.

[io]

Me restas nuda
sursomite di monto;
varma venteto.

P.

[sb]

Fluganta aglo
regarda nuda home,
ne-laute ride.

R.

Per Shavian alfabet:

Տօճ յրԵԻՍ
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ –
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:

Տօճ յրԵԻՐ/
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ –
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:

Տօճ յրԵԻԻ
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ –
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:

Տօճ յրԵԻԻԻ
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:

յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ;
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:

յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ,
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:

յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ,
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:

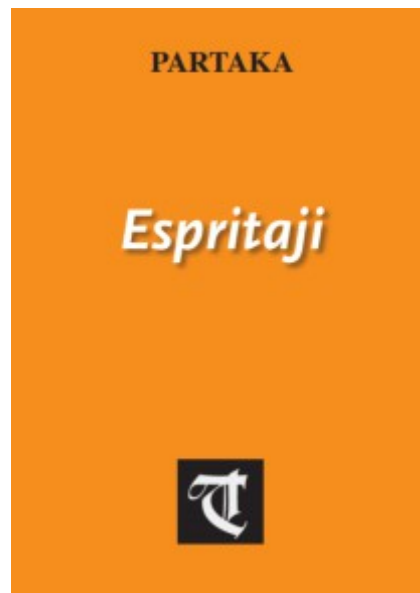
յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ.
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ.
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:

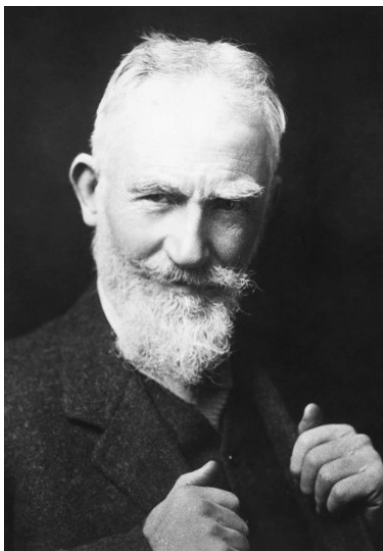
յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ;
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:

յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ,
 յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ յա՛ւ:

Nova libro da Partaka

<http://www.ido-vivo.info/ESPRITAJI.pdf>

Sitates

autor: Bernard Shaw

traduktion: Rosto

lingue: Novial

– Nur un religione exista, quankam exista sent versiones de lu.

– Li minoritate kelkitem es justi; li majoritate sempre erore.

– Poki homes pense plu kam du o tri foy in yare; me ha fika un international reputatione por me per penso un o du foy in seman.

– Beisbol have grandi avantaje super kriket pro ke fine plu bald.

– Kand un home desire tua un tigre, lo nomina lum sport; kand un tigre desire tua lo, lo nomina lum ferositate.

– Mirakles, in li sense de fenomenes keles nus non pove explike, sirkumda nus omnilok: vivo per se es li mirakle de mirakles.

– Me es ateiste, e me danka Deo pro lum.

– Lekto ha fike Don Quixote un nobli home, ma kredo ye lum quum lo lekta ha fike lo foli.

– Usanes adora me e sal dura adora me til me dikte kelkum bon pri les.

– Progrese es non posibli sin chanjo, e tes keles non pove chanja sen mentes non pove chanja irgum.

– Evita falsi savo; lu es plu danjerosi kam non-savo.

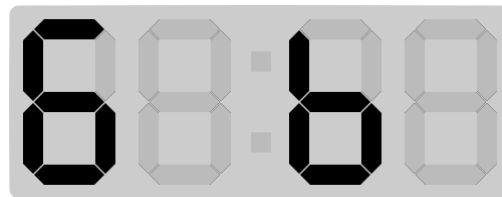
Minuti de Deo

Autor: Rosto
Lingu: Idiom Neutral

Omni-hom visav hormetr shifrik

Shifri es kel av du varianti. Shifr 6 (seks) potes esar in varianti

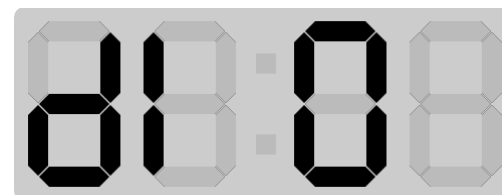
Suposante sitempe es 0:36 skribed tale

Suposante sitempe es noktu, hormetr pend kontr fenestr negr, e noi vis refleks in fenestr

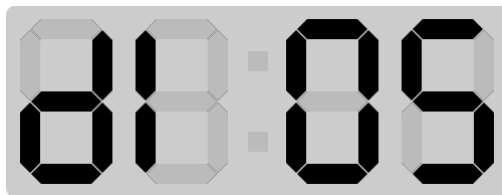

Noi potes visar "dEO", e noi potes lektar "Deo", if voi visav ist-kos, ya voi no potes no visar. 0:36 es minut de Deo.
Sitempe es 0:16 e noi vis ist in refleks

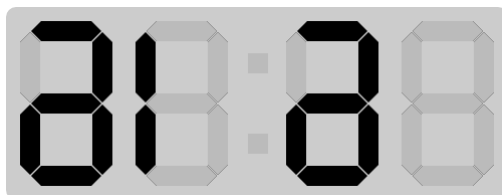
In lingu Italik e Esperanto Deo es "Dio". Minut de Deo in Italik e Esperanto es 0:16. If voi visav, ya voi no potes no visar.

Sitempe es 20:16 e noi vis ist temp in refleks

"Dios" es Deo in lingu Espanik. Minut de Deo in lingu Espanik es 20:16. If voi visav, ya voi no potes no visar.

Sitempe es 6:16, shifr 6 es skribed in manier otr, noi vis in refleks

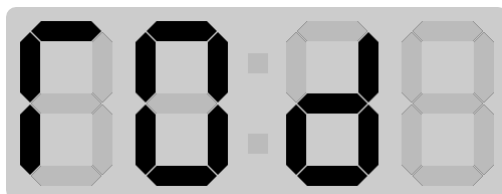

Noi lekt "ala". Suposante ist alud a Alah, kel potes esar pronunsied "ala". Eske voi volu plu? Suposante voi konos alfabet sirilik, sitempe es 6:02, e noi vis hormetr direkte, no in fenestr negr

Ist es Slavik parol "ѿоѿ" - Deo, skribed in literi sirilik in stil kursiv. In alfabet sirilik kelk literi av form otr in stil kursiv. Voi visav ist parol in Lingwa de Planeta: "Boh".

In sekuant kasu noi miks alfabeti. Temp es 6:07, noi vis refleks:

Г es liter G sirilik, u liter gama Gresik. Ekse noi av "God" - Deo in lingu Anglik. Sert hom interrogav, pro kekos miksar alfabeti? Pro visar Deo plu frekvente!

Klara desaparay. Kat, plu kat

Autor: Rosto

Lingua: Populido, Sibelingua, Lingua de Fantomas

Klara ha eskapa de Trolofas, vagava sola in nekonosata urbe (kel urbe, noi save, es Trapadupol), kun su memore perdita, parlava kun se ipsa in Lingua de Fantomas, finale el videva un stranja kate kel lasava iridik tracie pos se, e komensava kurar sequu it.

... E sur grunte stranja paketes kun drola skribajes jaceva.

Ex filmate «Le clave perditte» in Interlingua

postamundi.org

jurnal@postamundi.org

 <http://www.facebook.com/groups/saluto/>